

AGNIESZKA SKÓRA\*

**RECENZJA KSIĄŻKI**  
**MAGDALENY MICIŃSKIEJ-BOJAREK,**  
**ŁOWIECTWO. ASPEKT HUMANITARNO-PRAWNY,**  
**WYDAWNICTWO NAUKOWE SILVA RERUM,**  
**POZNAŃ 2014 (SS. 175)**

**BOOK REVIEW: MAGDALENA MICIŃSKA-BOJAREK,**  
**ŁOWIECTWO. ASPEKT HUMANITARNO-PRAWNY**  
**[HUNTING. HUMANITARIAN AND LEGAL ASPECT],**  
**SCIENTIFIC PUBLISHING SILVA RERUM,**  
**POZNAŃ 2014 (PP. 175)**

<http://dx.doi.org/10.12775/PPOS.2014.012>

**Słowa kluczowe**

Łowiectwo; zasada humanitaryzmu; dobrostan zwierząt.

**Keywords**

Hunting; humanitarianism; animal welfare.

---

\* Dr hab., Gdańsk.



Problematyka prawnych aspektów związanych z łowiectwem nie była dotąd przedmiotem szerszych analiz w nauce prawa ochrony środowiska. Wśród publikacji książkowych wyróżnić można m.in. monografię R. Steca: *Uprawianie łowiectwa i prowadzenie gospodarki łowieckiej*, Wolters Kluwer 2012, oraz podręcznik tegoż autora pt. *Prawo łowieckie*, Wydawnictwo Bellona 2010. W pracach tych jednak nie poświęcono zbyt wiele uwagi problematyce humanitarnoprawnej, skupiając się nad takimi zagadnieniami jak m.in. problematyka szkód łowieckich, uprawnienia administracji publicznej i Polskiego Związku Łowieckiego w zakresie łowiectwa i gospodarki łowieckiej, zasady wydzierżawiania obwodów łowieckich, mediacja w trybie art. 47 prawa łowieckiego, czy problematyka dostosowania polskiego prawa łowieckiego do ustawodawstwa Unii Europejskiej, które zostało już zakończone. Z tego względu recenzowana monografia wypełnia *de facto* lukę w literaturze z zakresu prawa ochrony środowiska, a także prawa administracyjnego (z uwagi na dominującą w pracy metodologię administracyjnoprawną). Jak najbardziej pozytywnie należy przy tym ocenić – dokonane przez Autorkę – porównanie wybranych aspektów prawa humanitarnej ochrony zwierząt z prawem i praktyką łowiecką oraz udzielenie jasnej i przekonującej odpowiedzi na pytanie o to, czy współczesne łowiectwo można uznać za humanitarne.

Niewątpliwym walorem recenzowanej monografii jest przemyślana i przejrzysta konstrukcja, pozbawiona rozważań na tematy jedynie „pozornie” związane z głównym nurtem zagadnień. Dr Magdalena Micińska-Bojarek konsekwentnie zrealizowała wyznaczone sobie w pracy zadania. W szczególności dokonała obszernej charakterystyki podstawowych zasad systemu ochrony humanitarnej zwierząt oraz wskazała ich wpływ na status prawny zwierzyny. Zestawiła bardzo dokładnie, niekiedy wręcz drobiazgowo (co stanowi dużą zaletę pracy) cel uśmiercania zwierzyny motywowany prowadzeniem gospodarki łowieckiej z innymi prawnymi przesłankami derogującymi życie zwierząt. Ustaliła także kwestię prawnej regulacji derogacji ochrony życia zwierząt gospodarskich, laboratoryjnych, gatunkowo chronionych, domowych i dzikich. Na szczególną uwagę zasługuje także doskonała realizacja innego celu pracy, tj. po-



równania postępowań odnoszących się do uboju i uśmiercania kręgowców z pozyskiwaniem zwierząt na polowaniach. Problematyka ta stała się głośna, nie tylko w naszym kraju, w kontekście dyskusji nad zasadami tzw. uboju rytualnego. W związku z wykorzystaniem tej instytucji pojawiło się szereg wątpliwości interpretacyjnych, często o znacznym ciężarze gatunkowym. Autorka dokonała także wartościowych i interesujących wniosków o charakterze *de lege lata* i *de lege ferenda*. Doktor Magdalena Micińska-Bojarek konsekwentnie podporządkowała prowadzone w pracy rozważania przedstawionym wyżej celom, co powoduje, iż recenzowana praca jest spójna, wyczerpująca i konsekwentna.

Podkreślenia wymaga również, że opracowanie tematyki humanitarnego aspektu współczesnego łowiectwa wymagało znajomości dorobku nauki prawa ochrony środowiska, lecz także prawa administracyjnego (organizacja administracji łowieckiej, kompetencje ustawowych podmiotów, itd.), cywilnego a także wątków prawa karnego. We wszystkich tych obszarach dr Magdalena Micińska-Bojarek wykazała się doskonałą wiedzą. Ze szczególną radością odnotowuję (jako przedstawicielka nauki prawa administracyjnego), iż w pracy dominuje metodologia charakterystyczna dla prawa administracyjnego.

Recenzowana praca została napisana bardzo jasnym językiem, co nie było proste z uwagi na skomplikowany i wielowątkowy charakter poruszanego zagadnienia. Autorka posługuje się elegancką polszczyzną, co powoduje, że pod względem redakcyjnym praca wyróżnia się na tle wielu publikowanych ostatnio opracowań prawniczych.

Monografia składa się z czterech rozdziałów merytorycznych, wartościowego poznawczo *Podsumowania* oraz interesujących *Propozycji zmian legislacyjnych*. W rozdziale pierwszym dokonano wprowadzenie do prawnej i pozaprawnej problematyki współczesnego łowiectwa. Ustalono również podstawową siatkę pojęciową, która pozwoliła uczynić przystępnymi wywody zawarte w kolejnych rozdziałach. Rozdział drugi poświęcony został kształtowaniu się idei humanitaryzmu w prawie stanowionym, zarówno w aktach normatywnych przyjętych przez rodzimego ustawodawcę, jak i aktach prawa międzynarodowego



oraz UE. Autorka słusznie przyjmuje, że zasada humanitaryzmu w kontekście traktowania zwierząt to takie z nimi postępowanie, które w możliwie największym stopniu zaoszczędza im bólu i cierpienia. W rozdziale tym zarysowano także status prawny zwierząt łownych. W rozdziale trzecim dr Magdalena Micińska-Bojarek określiła i scharakteryzowała – wyrażone w krajowym systemie prawnym – przesłanki derogujące zasadę ochrony i poszanowania życia zwierząt. Z punktu widzenia moich osobistych zainteresowań ze szczególną przyjemnością przeczytałam rozważania Autorki dotyczące racjonalności gospodarki łowieckiej odnoszące się do zagadnienia polowań na ptaki. W pełni zgadzam się w wyrażonymi przez dr Magdalенę Micińską-Bojarek poglądami w tej kwestii.

Czwarty (a jednocześnie ostatni) rozdział opracowania poświęcony został przedstawieniu europejskiego standard uboju i uśmiercania zwierząt. W szczególności na uwagę zasługują rozważania Autorki poświęcone samodzielnemu w dużej mierze wyodrębnieniu elementarnych reguł, których stosowanie przyczynia się do zmniejszenia bólu i cierpienia podczas uboju i uśmiercania zwierząt. Do reguł tych dr Magdalena Micińska-Bojarek trafnie zaliczyła: 1) niezwłoczność i pewność uśmiercania, 2) doskonalenie warunków, 3) metod i narzędzi oraz 4) profesjonalizację procedur operacyjnych. Jednocześnie w rozdziale tym przeprowadzono analizę przepisów prawa łowieckiego (oraz – co szczególnie interesujące z praktycznego punktu widzenia – przeglądu poradników sztuki myśliwskiej oraz fachowej literatury z zakresu łowiectwa). Jak już na wstępie wspomniano, rozważania te służyć miały udzieleniu odpowiedzi na pytanie czy zwierzyna łowna uśmiercana jest z poszanowaniem wyodrębnionych przez Autorkę reguł.

Z uwagi bogactwo prezentowanej w recenzowanym opracowaniu problematyki, nie sposób odnieść się do całej treści pracy dr Magdaleny Micińskiej-Bojarek. Z bardzo wielu zagadnień szczegółowych składających się na analizę humanitarno-prawnego aspektu łowiectwa, warto jednak wskazać kilka szczególnie przyciągających uwagę.

Recenzowana praca jest pracą prawniczą, jednakże (jak założyła sama Autorka) do udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy



współczesne łowiectwo można uznać za humanitarne, potrzebne było także odwołanie do elementów pozaprawnych, jak np. zagadnienia z zakresu ekologii, biologii ewolucyjnej i zoologii, filozofii i filozofii prawa, podręczniki łowieckie, fora dyskusyjne, itd. Taka metoda nie wpłynęła negatywnie na kształt pracy. Wręcz przeciwnie, umożliwiła zrozumienie niektórych – nieco abstrakcyjnych dla osoby niezajmującej się w praktyce łowiectwem – zagadnień prawnych. I tak, dr Magdalena Micińska-Bojarek bardzo dokładnie i interesująco przedstawia przypadki przypadkowego zastrzelenia innego zwierzęcia, nierzadko objętego ścisłą ochroną gatunkową, jak np. zastrzelenie z broni myśliwskiej orła przedniego.

Interesujące są uwagi na temat genezy i działalności Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami (TOZ). Jako przedstawicielka nauki prawa administracyjnego z satysfakcją stwierdzam, że niezwykle trafny jest wniosek Autorki, iż było to (i jest nadal) pierwsze w Polsce stowarzyszenie społeczne działające w sposób ciągły i zorganizowany, a jednocześnie będące inicjatorem wartościowych działań normatywnych, w tym m.in. wydania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z mocą ustawy z dnia 22 marca 1928 roku o ochronie zwierząt oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 26 sierpnia 1936 roku wydane w porozumieniu z Ministrami: Przemysłu i Handlu, Spraw Wewnętrznych oraz Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego – o uboju zwierząt gospodarskich. Były to akty niezwykle postępowe jak na ówczesne czasy. O tym ich charakterze świadczyć może, podniesione przez Autorkę, wprowadzenie przez rozporządzenie z mocą ustawy o ochronie zwierząt z 1928 roku do polskiego ustawodawstwa przymiotnika „humanitarny” w odniesieniu do traktowania zwierząt.

Za wartościowe naukowo uznaję rozważania Dr Magdaleny Micińskiej-Bojarek poświęcone przedstawieniu i interpretacji pojęcia „dobrostan zwierząt”. Jego istnienie wywołuje bowiem istotne konsekwencje prawne, także w prawie UE (w tym Protokole dodatkowym nr 33 do Traktatu Amsterdamskiego, a następnie w zmienionym brzmieniu art. 13 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej). Otóż, jak słusznie przyjmuje Autorka, w działalności legislacyjnej należy brać pod uwagę także od-



czucie (wartościowanie), które jest udziałem zwierząt i może przybierać formę pozytywnego (przyjemność) lub negatywnego (strach ból cierpienie) stanu psychicznego.

Podsumowując, stwierdzam z całym przekonaniem, że w recenzowanej monografii dr Magdalena Micińska-Bojarek dokonuje dojrzałej i głęboko przemyślanej analizy teoretycznych i praktycznych zagadnień związanych z humanitarnym aspektem łowiectwa. Praca ta stanowi wartościową naukowo publikację. Z całym przekonaniem można polecić ją każdemu, kto pragnie poszerzyć wiedzę na temat problematyki łowiectwa i jego humanitarno-prawnego aspektu.

